

les alqueries pèdia

Fitxa per lesalqueriespèdia / Museu de memòria oral

Nom/Cognom	Vicenta Bodí Capella
Data de naixement	1936
Títol	<i>Vicentica Bodí, "la Crescència", poetessa i dona treballadora</i>
Categories	Etnologia, cultura, postguerra, dona
Data i lloc de l'entrevista	Divendres 13 d'abril de 2018, casa de l'entrevistada
Entrevistador	Nelo Vilar
Enllaç	https://youtu.be/uzjGd4eoi30
Extracte	https://youtu.be/wuWJTCg4-f4

Sinopsi: Vicenta Bodí Capella (1936), dona treballadora i poetessa de les Alqueries, ens ofereix una entrevista humorística en què conta les circumstàncies de la seua infantesa i joventut, i la seua vida com a dona treballadora. Incloem també una antologia de poemes, alguns dels quals recita amb moltíssima gràcia en la gravació.

Resum / Transcripció:

Vicenta Bodí Capella (1936), dona treballadora i poetessa de les Alqueries, ens regala l'entrevista més graciosa que hem fet mai. Vicentica té una vis còmica extraordinària, cada comentari mereix rialles. Este resum no li fa justícia, no hem trobat la manera de reproduir el to humorístic de tots els comentaris, fins i tot d'aquelles històries més serioses. Passa el mateix amb els poemes: l'autora ha donat el seu permís per a publicar el seu llibre, però el seu recitat li dóna una vida, una espontaneïtat i una gràcia que no es pot reproduir.

Comencem a gravar mentre Vicentica ens conta com es discriminava als alquerieros quan anaven a pagar la contribució a Vila-real, posant-los a la cua dels forasters. Diu que la Mare de Déu del Niño Perdido és més guapa que la d'ells, i ens conta que gràcies al tio Pau es van salvar els cabets de la Imatge. Ens parla de la gelada [la de 1946], de la seua infància: vivien cap a la Creueta, "al de Boix", i sa mare li feia collir figues per esmorzar; cridaven a sa tia i s'asseien baix de la figuera. La tia portava un entrepà amb fetget acabat de torrar i el barral de vi. Sa mare traïa el plat de figues que collia la xiqueta i pa. "-Mare, com és que la tia sempre menja fetge torrat i beu vi?". Sa mare li deia: "-Mira filla, això només és este trocet [senyalant la gola], més adins és tot igual". Això era abans de la gelada.

Està present el seu germà i el seu nebot Vicent, que ha sigut el nostre contacte. La família són “Bodí Capella”, cognoms molt populars a les Alqueries des de fa generacions. L’altre germà absent també es diu Vicent, com ella. Vicentica va nàixer l’any 36. De la Guerra no se’n recorda, sap que als 3 anys estaven en Antella, evacuats del front; sa mare estava en amo a casa d’un capità. Recorda una cuina llarga, amb una pica grandota de marbre i una llar amb un gos. Conta d’una tia que li pegava, i d’una vida patint. Tot i això, és una dona molt alegre, com son pare. També diu que ha treballat tota la vida “més que un negre”; ha tingut al seu home malalt i malhumorat; **[5 min.]** només li collien l’hortet volia que el cunyat anara a tallar-li-ho, i si no era així ho pagava ella.

Ha treballat a l’*almacén*, fent faenes, netejant a la Caixa Rural... Ha dut durant 28 anys el saló de bodes de Sant Jaume: fins a 600 persones, sense saber de comptes. Durant 36 anys ha venut roba de vestir. Li la duia a casa una dona, ahí feien reunió, se la provaven i si els venia bé a poquet a poquet la pagaven. “-Menos això roïn ho he fet tot”, diu.

A escola diu no haver anat mai, perquè havia de cuidar als seus tres germanets. En una ocasió la va dur sa tia ben arregladeta per a que poguera fer-se la foto amb les altres xiquetes. Son pare la va dur un mes al *tio Batán*, un home que es dedicava a escriure cartes d’amor. Ella diu que escriu amb bona cal·ligrafia, però que punts i comes no en posa cap, que “-Les posa baix i cada u agafa les que vol”. Fa vora de tres anys els van dir als jubilats si volien anar a escola, i es va apuntar ella amb la seua germana (la germana i els dos germans sí que han anat a escola). Els van fer cantar una cançó i apuntar-la, després la mestra s’ho emportava per corregir-lo. Quan li la va tornar, Vicentica no la reconeixia, perquè ella “-Va escriure en blau i este estava en roig”. “-Això són tot faltes!”, i tot el món se’n reia. Després d’allò els deures se’ls copiava de la germana o d’alguna amiga i sempre ho tenia bé. En canvi escriu moltíssim perquè s’ho apunta tot en paperets. Ara la busquen per a l’escola d’adults però no vol anar.

Va aprendre a escriure perquè “la Paua”, una xica que vivia “per allà”, tenia un *nóvio* que estudiava per a mestre, i ella li va fer una llibreta i li ensenyava les lletres. **[10 min.]** Com que Vicentica tenia molt d’interés les anava aprenent. La lletra no la té lletja però les faltes les té totes. Però amb tanta roba que ha venut no s’ha enganyat mai en la vida. A cada mil pessetes es posava un fesolet o alguna cosa i aixina sabia quant havia contat, si no es perdia. El seu home va estar tota la vida mal, a ella li va tocar treballar molt.

A l’*almacén* la volien molt. Anava a García Ballester, i quan era el sant de l’ama els portaven merengues. Eixe dia feien festa, i ella i deu o dotze dones més no treballaven, es disfressaven. Hi havia un home, el *tio Carronya*, fuster, a qui vestien de dona. En una ocasió anaven a vestir-lo de xiqueta i no volia despullar-se, però per fi es va despullar, “-En cançoncillos i camiseta més blanca que un gesmil”; la gorra no volia llevar-se-la, però era necessari per ficar-li el gorro de xiqueta. A la fi va consentir, i van veure que duia la gorra plena de pessetes, de la cisa que li feia a la *tia Encarnación*. Totes les pessetes escampades per terra, els va demanar que no li ho digueren a la dona.

Vicentica deia poemes i la vestien amb un *trage* llarg de l’ama i unes sabates del 36 que no li entraven perquè gastava el 39. A ella la volien especialment. Va estar sis mesos sense anar a l’*almacén*, amb l’home ingressat, i no li van llevar ni un dia ni mig de la cotització. Això és molt d’agrair, diu.

Li preguntem si els poemes se’ls sap de memòria: els de García Ballester no se’ls sap. Li’n va escriure un a l’amo, el *tio Carlos*, que era molt caçador, i va estar tot el dia darrere d’ella. Si haguera estudiat haguera arribat lluny. Si les castigaven i les llevaven una pesseta, Vicentica

també els feia una poesia... Una vegada els van descomptar hores per alguna faena mal feta i van fer com que ella s'havia mort i li van fer l'enterro. El president de la Caixa Rural, *Molés*, no estava al poble, i al tornar va veure l'esquela (la dona treballava a l'almacén) i s'ho va creure. Eixe era l'ambient laboral en què vivien.

Recita un **poema a les Ames de casa** ("Es que no tenéis vergüenza", pàgina 25). **[15 min.]**

Recita el **poema a la Mare de Déu del Niño Perdido** (pàgina 4). Ens conta que la va presentar a un concurs, ací en el poble, de poemes a la Mare de Déu, al que van vindre frares de Caudiel. Ella va prometre que si guanyava donaria la meitat del premi (de 50.000 pts.) per a la corona de la Mare de Déu, però va guanyar un frare.

Malnoms: per part de pare, Crescencios, **[20 min.]** perquè a l'avi de son pare li deien Crescencio de nom. Per part de mare Silverio pel seu avi, i Bernarda per la mare de sa mare (*Vicenta la Bernarda*).

També ens conta que va passar tota la joventut vestida de negre, sa mare els feia passar tots els dols. Diu que aleshores només tenien un bateta, ella una de color rosa; d'estiu li l'arromangava i d'hivern li baixava les mànegues. La banda de dalt de la mànega era clareta i la banda de baix d'un rosa fort perquè no li pegava tant el sol. Quan hi havia un difunt tintaven tota la roba, i els dols eren llargs; si a una dona se li moria l'home ja no es llevava mai el dol. Conta que a l'any es va llevar el dol del seu home: "Em vaig llevar el dol per ma mare que me va parir i a ell que me'l vaig topetar pel carrer no me l'havia de llevar, també?".

Son pare era llaurador i molt graciós. A última hora en l'hospital se'n va anar del cap: conta algunes anècdotes gracioses. L'home només volia tornar-se'n a casa. Vicentica ha heretat el seu sentit de l'humor.

Sa mare també era treballadora, anava a l'almacén i allà on la llogaven. El que van fer va ser a força de treballar: a sa tia la que menjava fetget se li van corcar les portes, en canvi sa mare va fer una casa per a cada fill. Treballadora i estalviadora. Quan Vicentica anava a comprar amb la germana sempre llevaven els picos per arrodonir cap avall, i aixina i tot sempre li semblava tot car.

[25 min.] En tornar després de la Guerra es van trobar moltes sorpreses. Els seus pares ho havien guardat tot en un magatzem. Sa tia era bordadora i la seua roba la veia estesa en cases veïnes, de vegades amb afegits per tapar el seu nom en el bordat. Una vegada es va encara amb una veïna, que tenia tota la seua roba: llençols, manteletes de sa mare... Anys després eixa mateixa dona se'n va vindre a prop de la casa de Vicentica; les ames de casa feien exposicions i Vicentica els va dir qui tenia manteletes (les de sa tia), i efectivament en van exposar sis. Sa mare tenia un quadre que li'l van furar en la Guerra, i el tenia penjat en casa una veïna. Quan esta va tindre un crió, sa mare va anar a veure-la, es va trobar el quadre i li'l va demanar; com tenia el nom escrit darrere li'l van tornar. I així moltes coses. "-La Guerra va ser un empastre".

Després de la Guerra va vindre la gelada; ella ja tindria deu anys. Es van arrancar els tarongers i son pare va plantar moniatos. Ella anava des de la Regenta al forn la plaça, a dur moniatos, i una vegada quan tornava estaven els *xiquelos* jugant a les boletes i els canviava un moniato per una boleta. Hi havia una gent de qui deien que eren maquis i que van comprar molt de terreny; eixos jugaven amb bolos. Per un bolo donava dos moniatos. Per fi a la llanda només li va quedar un moniato, però la butxaca anava plena de boletes. Son pare venia d'arrancar

tarongers i l'esperava mort de fam; a ella només li quedava un moniato i rosegadet per fora. “-Filla, on estan els moniatos?” “-Li'ls he donat als xiquets”. Sa mare l'acaçava rodant la taula per pegar-li, mentre a ella li caïen les boletes a terra. **[30 min.]** No havia tingut mai boletes fins aleshores...

El seu avi, pare de sa mare, tenia molta terra a la Serratella de Nules, son pare i els seus tios sembraven allí. Sa mare mesclava la farina de blat amb la de panís. Fam no en van passar, però per posar l'olla la carn no es veia, i només tenien una bateta i unes espadenyas que quan se li trencaven les havia de cosir per poder anar. En casa tenien animals de tot tipus: una vegada se'n va anar a vendre un *pato* al mercat, en bicicleta. Havia de tornar amb fustes per posar l'olla, comprades a la serreria amb els diners del pato. Li van donar sis pessetes però un xerraire li'n va demanar cinc dient-li que li tornaria i no ho va fer. Es va quedar diners de molta gent. Els va donar fulletes d'afaitar per a son pare, que no n'havia tingut mai. Després se'n va anar amb l'àvia a la masia de Capote a replegar canyots per coure l'olla. Tindria uns dotze anys. Diu que la gent que tenia els pares malfeiners encara patien més, que les xiquetes es posaven en amo i tot. Ella cuidava als seus germans i a tots els xiquets del barri. Per ser cuidadora no li donaven res, encara li feien pelar creïlles -menys una tia, que deia que llevava massa molla.

[35 min.] Ens parla de la seua gran afició a la poesia. Quan tenia algun esdeveniment anava apuntant idees en paperets mentre feia altres coses i anava lligant versos. Quan tornava a casa i tenia temps s'ho repassava i feia la poesia. Igual fa poesies alabant algú que criticant-lo.

Ens conta les circumstàncies del poema a Sant Blai: van anar en autobús a Sogorb dones de les Alqueries i Borriana, per un tema d'església. Allí es van dir poesies, Vicentica va dir la del Niño Perdido i les dones de Borriana li'n van demanar una per al Pare Sant Blai. A l'any venint li la van demanar ja a l'autobús però ella va esperar a després de dinar, el moment més solemne. Generalment escriu en castellà, però este poema és en valencià.

Recita el **poema a la Mare de Déu i Sant Blai** (pàgina 3).

Ens parla d'un poema per als joves, que no van a missa.

Recita el **poema Serenata 2005** sobre la joventut que no va a missa (pàgina 5).

[40 min.] Ni els fills de les beates van a missa. Abans en canvi havien d'anar amb mantellina i mocadoret al cap, mànega llarga i calces.

En el seu moment la van cridar per fer teatre, però havia d'anar a assajar a l'escola de la Palmera, però ella com treballava tant no va poder. On sí que va eixir és al Betlem vivent, venent gallines, tota la gent anava on estava ella perquè feia molta broma. Va estar molts anys participant però ara no pot. Enguany tampoc no s'ha fet perquè no hi ha diners, la gent fa pocs donatius i el retor sempre està demanant, passant sobrets.

Li preguntem com recorda allò de la Segregació. La nit en què es va comunicar ella estava fent el sopar -encara vivia el seu home. Li va deixar feta la truita i se'n va anar perquè ja tiraven coets. La gent plorant, van arribar els cotxes de València, va ser molt bonic... Recorda a Miguel [*Blasco*], diu que allò va ser preciosíssim, que hi havia molta emoció i que feia molta falta. Estava contenta també amb el primer alcalde del municipi, Miguel [Montes Miró], que diu que va fer moltes coses. El seu nebot, Vicent Bodí, que està present, també va estar dotze anys a l'Ajuntament. Ara està tot més parat perquè no hi ha diners. Sense voler entrar en política diu que si algú comença una cosa el de darrere l'ha d'acabar; ens posa el cas de l'auditori. Li

agrada molt el cor de dones, i a tots els intercanvis que fan en tots els pobles van a auditoris, però el de les Alqueries no l'acaben. **[45 min.]** També està a mitges el Replà. Parla d'una zona nova a urbanitzar, que costa molts diners als propietaris.

Ella no vol saber res de política i es du bé amb tots. Ens conta d'una amiga socialista que li preguntava a una amiga del PP a qui votava Vicentica.

Recita el **poema "Ser madres"**, per a les Ames de casa (pàgina 26).

Vicentica no té fills però té set nebots que l'estimen. Ella té dos germans i una germana menors.

Fem una parada en la gravació per temes massa personals i quan tornem li preguntem per la informació sobre sexualitat que tenien les joves de la seua època. Ens diu que ella no sabia res, que sa mare mai no li havia parlat del tema. Una amiga li ho va dir. Ara ho saben des d'escola. Quan sa mare tenia els xiquets els enviaven a ca la seua àvia, la mare de sa mare, on vivien les seues ties. Els xiquets avall i ella parint en casa.

El que hi havia era més festes que ara, cada pany o barri tenia la seua festa. Ara només queda Sant Ramon. Ella va ser festera de la Rosa. Els trages els les duien alquilats de València, de falleres. **[50 min.]** Va anar a fotografiar-se a Nules en bicicleta, amb un fardet de la roba, li van fer el monyo i se'n va anar assoletes per a vestir-se i retratar-se. Duia un rellotge d'un tio seu, que era molt presumit, que no tenia agulles. A les fotos eix amb el rellotge de son tio Esteve en primer plànol. Quan la van traure de festera vivia "allà al de Boix", més cap allà de la Creueta. Tenia 17 anys. Ara els trages es compren.

Sobre la Fiscalia, son pare treballava per al *tio Aràmbul*, que tenia un hort al Corrent, a vora via. Com que la Fiscalia controlava els trens, en una ocasió van tirar dos o tres sacs per la finestra, però son pare no va tocar res perquè després les ames tornaven a replegar-ho. Hi havia que sí que ho agarrava. També recorda una denúncia de la Fiscalia a un molí del poble.

Les Alqueries era un poble ric mentre funcionava la taronja, ara està millor el que té una pagueta com ella que el que té molta terra.

Recita un **poema de la Comunió**, que va aprendre de xicoteta, a meitat dels anys 40. **[55 min.]**

Ens parla del seu estat de salut: l'operació del cor, els problemes d'artrosi, etc. Ara està molt bé i no se la pot veure més contenta i graciosa

Li dic que ha estat molt recomanada. A les Alqueries es sent molt volguda i ella estima molt al poble i a la seua gent.

Acaba dedicant el seu llibre de poemes a les Alqueries.